

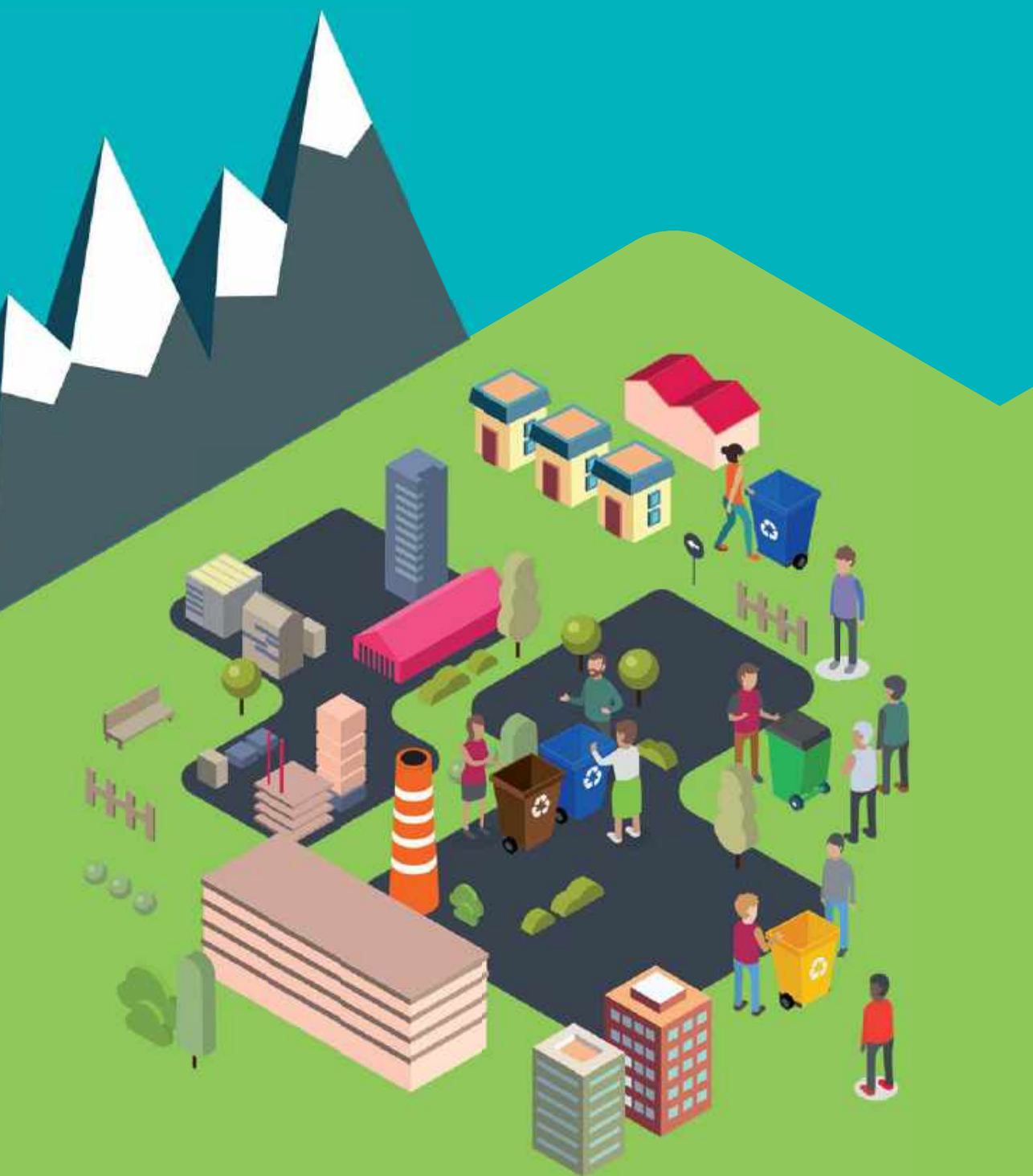

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA

12.zk 2018 • 5€

Bilakatu dadin bizigai

HONDAKINEN

BILKETA ETA BIRZIKLAPENA DURANGALDEAN

Izarren hautsa, egun batean, bilakatu zen bizigai.

Letek konposatu eta Laboak famatu egin zuen abestiak dioen bezala, birziklapenetik ginaden gu ernai.

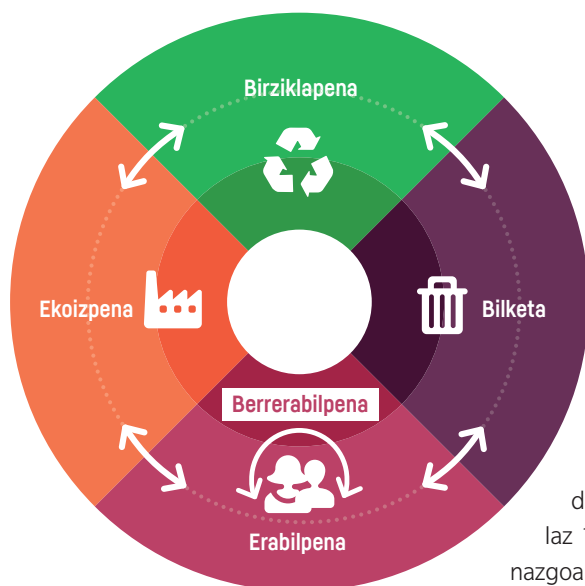
Naturarekin bat izan eta harremanetan sartzea omen da gure jakintza, gure sustraiak lurrari lotuz irautea. Irautea azken hatsa eman arte, zirkulua osatu eta berriro gure lurrera bueltatzeko, ongarri bihurtuta. Kontua da, bide horretan hondakinak sortuz eta sortuz bizitzen garela, kasik atsedetik hartu gabe. Baina, saia gaitezen bide on bat aukeratzen.

Azken hamarkadetan biderkatu egin da sortutako hondakin kopurua. Euskal Herrian, 1990ean halako bi zabor sortu zituen 2010ean herritar bakoitzak, Joseba Azkarraga Etxagibel soziologo abadiñarrak *Euskal Harriak* saiakera liburuan idatzi zuenez (Alberdania, 2011). Bere analisisien arabera, euskaldunon kontsumo maila mundura hedatuko balitz, guk bezainbeste baliabide gastatuz eta guk bezainbeste hondakin sortuz, gizateriak hiru planeta beharko lituzke bizirauteko. Zer pentsatua ematen du.

BIRZIKLAPEN TASA
%33,6

Ekonomia zirkularren grafika.

Eraiki dugun bizi ereduari, kontsumoari eta ondorioei erantzun egoki bat emateko, ezinbestekoa da birziklapen tasa handiak lortzea. Erabilitakoari berriro bizia ematea, hain zuzen. Hala ere, jasagarri izateko kopuruetatik urrun gabiltza oraindik, mundua orokorrean ulertuta. 2020erako %50eko birziklapen tasara ailegatzeko aholkua eman du Europar Batasunak, eta herrialdeek norabide horretan egin beharko dute lan. Durangaldeari begira, esaterako, %33,6ko birziklapen tasa daukagu 2017ko datuak kontuan hartuz gero. Iaz 10.690.084 kilo materia jaso ziren Amankomunazgoak bilketa gestionatzen duen 8 udalerrietan, eta horietatik 7.098.690 kilo errefusa zen (%66,4), Zabalgarbiko

errauskailura eraman zena. Labaren beroagaz energia sortzen den arren, bigarren erabilerarik ez zaio ematen materia horri, eta keagaz ingurunea kutsatzeko arriskua dakar gainera.

Amankomunazgoak 12 behargin dauzka hondakinen bilketa zerbitzua aurrera eramateko, gidariak, peoiak eta teknikariak kontuan hartuta. Augusto Uriarte da zerbitzuaren arduraduna. Iurretako Santa Apolonia auzoan dituzte instalazioak, eta handik irteten dira kamioiak eskualdeko herrietara. Lau dira bilketarako erabiltzen diren kamioiak, eta beste batek kontainerrak garbitzen egiten du lan. Organikoa, errefusa eta papera eta kartoia batzen dituzte; gainerakoak hitzarmenen bidez kudeatzen dira. Ontzi arinak Aldundiaren menpeko Garbiker enpresak jasotzen ditu, beira ECOVIDRIO fundazioak, eta berriz erabili daitezkeen gaiak Caritasegaz lan egiten duen Kooperera elkarteak. Guztira 1.258 kontainer daude Amankomunazgoaren zerbitzua duten 8 udalerrietan (horietako 16 olio batzekoak dira, udalek ipintzen dituztenak). Horrez gainera, bilketaz kanpo geratzen diren gaiak hartzeko Garbigunea dago Durangoko Montorretan, Garbikerrek kudeatzen duena (bilketa osoaren %9,21 jasotzen da bertan).

Bestalde, Aldundiak baserriko hondakinen gaikako bilketa ere kudeatzen du, kasu honetan Urkiola Landa Garapenagaz (ULG) eta DIBA kooperatibagaz batera. Garbigunean bertan jasotzen dituzte hondakin fitosanitarioak, eta gai zoosanitarioen bilketa hiru hilerik behin egiten da DIBAREN egoitzan. Artilearen eta plastikoaren bilketari dagokionez, ULGRA deituta aurrez izena eman behar izaten dute baserritarrek, gero langileak euren etxetik pasatzeko.

BIRZIKLAPENA GAIKA

BIRZIKLAPENA 2017an
1.058 kilo
BILKETA OSOAREN
%0,01

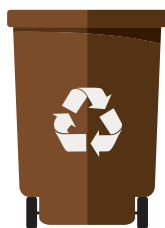

Pilak

NORA. Ecopilasekin hitzartuta dute, eta birziklatu egiten dira.

BIRZIKLAPENA 2017an
97.380 kilo
BILKETA OSOAREN
%2,28

Organikoa

ZER BOTA: Barazkiak, fruta, haziak, fruitu lehorrak eta euren azalak, zerealak, landare-produktuen hondakinak, ogi eta opilen hondakinak, sukaldeko papera, komuneko paperaren tuboak, paper-zapiak, infusio-boltsak, kafe hondarrak, botilen kortxo naturalak.

ZER EZ BOTA: Animalia-jatorriko janari hondakinak, ez kozinatutako eta ezta prestatu gabekoak ere. Animalien gorotzak.

NORA. Lehenik Igorreko transferentzia gunera, eta gero Bizkaiko konpostegira (Garbiker). Lurren ongarri den konposta egiteko bideratzen da.

BIRZIKLAPENA 2017an
1.023.282 kilo

BILKETA OSOAREN
%9,57

Papera eta kartoia

ZER BOTA: Egunkariak, aldizkariak, kartoia, folioak, kartoi eta paperezko kaxak, kartoizko arrautzontziak, paperezko poltsak, koadernoak, karpetak...

ZER EZ BOTA: Zelofan-papera, aluminio-papera, tetrabrikak, argazkiak, paper termikoa, sukaldeko papera, pixoihalak...

NORA. Paperezko materialak sortzeko birziklatzen da. Zornotzako enpresa bati saltzen diote.

BIRZIKLAPENA 2017an
7.098.690 kilo

BILKETA OSOAREN
%66,4

Errefusa

ZER BOTA: Gaikako bilketak eragiten ez dien hondakinak dira, eta bilketa zerbitzutik kanpo ez daudenak.

ZER EZ BOTA: Inausketa-hondarrak, obretako hondakinak, lurrak, enbalajeak, zumitzak, paletak, pneumatikoak, bidoiak, animaliak...

NORA: Lehenik Durangoko transferentzia gunera, eta gero Bilbora, Zabalgarbira. Erraustu egiten da, eta beroagaz energia sortu.

BIRZIKLAPENA 2017an
628.605 kilo

BILKETA OSOAREN
%5,88

Beira

ZER BOTA: Botilak, lurrin-ontziak, kosmetikoak, kontserben beirazko ontziak.

ZER EZ BOTA: Bonbillak, lehioetako kristalak, ispiluak, betaurrekoak, pitxerrak, edalontziak, portzalenak, zeramika...

NORA: ECOVIDRIO fundazioagaz hitzarmena dute, eta ENVISER enpresak batzen du. Beirazko produktu berriak sortzeko erabiltzen da.

BIRZIKLAPENA 2017an
448.716 kilo

BILKETA OSOAREN
%4,2

Ontzi arinak

ZER BOTA: Horrelako ontziak: Garbiketa produktuak, xaboiak, jogurtak, freskagarriak, olioak, aerosolak, kontserbak, metalezko tapak, tetrabrikak, plastikozko ontziak, bilkarriak, metalezko eta palstikozko tapoiak.

ZER EZ BOTA: Paperezko eta kartoizko kaxak, beirazko ontziak, plastikozko jostailuak, etxetresna elektrikoak, biberoiak, gomazko eskularruak, orraziak, eskuilak, zartaginak, kazolak...

NORA: Garbikerrek batzen du, eta ontzi berriak egiteko birziklatzen da.

BIRZIKLAPENA 2017an
79.601 kilo

BILKETA OSOAREN
%0,74

Berrerabiltzekoak

ZER BOTA: Berrirerabiltzeko moduan dauden gaiak: Arropa, zapatak, osagarriak, liburuak, jostailuak, bazar artikulua, gailu elektroniko eta elektriko txikiak.

NORA: Kooperak batzen du, eta beharizana dutenen alde erabiltzen dute; zuzenean emanda edo euren dendetan salduta etekina aterata.

BIRZIKLAPENA 2017an
181.100 kilo

BILKETA OSOAREN
%1,69

Bolumen handikoak

ZER BOTA: Etxeetako altzariak eta gauzak

ZER EZ BOTA: Obra hondakinak, altzari eta etxetresna zatiak...

NORA. Igorreko transferentzia gunera. Berrirerabiltzeko ematen dira.

ORGANIKOA
5.000
lagun birziklatzen

Jorratzen ari garen gaiari lotuta, azken urteetako nobedade nagusia organikoaren bilketa da. Birziklatuz gero, konposta sortu eta lurarentzat ongarri bihurtzen den materia bizia da. Amankomunazgoak 2014an ekin zion organikoa batzeari; hasieran lurretan eta Traña-Matienan soilik, eta gero beste herri guztietara hedatzen joan zen proiektua. Dagoeneko indarra hartu duen egitasmoa da, estimazioen arabera 3.600 pertsonak erabiltzen baitute kontainer marroia, eta 1.387k autokonpostajea egiten dute euren etxeetan. Giltzagaz zabaltzen diren 73 edukiontzi daude kaleetan, eta 404 konpostagailu baserrietan edo lande eremuko etxeetan.

Kontainer marroiren aurkezpena.

Amankomunazgoa dinamika hau handitzeko ahaleginean dabil herritarrak kontzientziatzeko kanpainen bidez, organikoaren birziklapena areagotzeak errefusaren murriztea ekarriko lukeelako. Batutako materia Aldundiko instalazioetara eramaten dute konposta egiteko, eta han, animalia jatorriko hondakinak ez eramateko baldintza ezarrita dute. Baina, beste eskualde batzuetan lortu dute hitzarmen hori zabaltzea, eta Durangaldean ere gauza bera lortu gura dute. Okela

edo arrain arrastoak botatzeko aukera edukita, organikoaren birziklapena asko handituko litzatekeela uste dute hemengo arduradunek.

Bestalde, Aitor Lopez Amankomunazgoko presidentek nabarmendu du autokonpostajea dela aukera efizienteena eta ingurugiroarekiko errespetuzkoena. Izan ere, prozesua lekuan bertan egiten da; kaleko edukiontzietan jasotzen den organikoaren kasuan, oster, Bilboko Zabalgarbira eramaten da konposta egiteko, eta gero bueltan ekartzen da beharrezko denean. Garraio horrek trafikoaren kutsadura dakar.

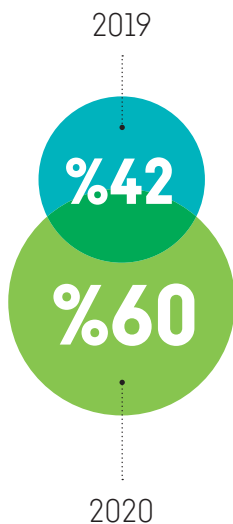
Durango

Organikoaren apustuan murgiltzera

Amankomunazgoko parte izan arren, hondakinen bilketa bere kabuz gestio-natzen du Durangoko Udalak. Eskualdeko zerbitzura batzeko asmoa agertu zuenean, herrian bilketa egiten zuen enpresako langileekin gatazka eduki zuen; Amankomunazgoak zuzenean kontratatzen ditu beharginak, era publikoan, eta arlo pribatutik publikorako subrogazioa ez denez posible, lanpostua arriskuan ikusi eta protesta egin zuten langileek. Azkenean, gauzak bere horretan uztea erabaki zuen udalak. Gaur egun, hondakinak batzeko eta kaleak garbitzeko, azpikontrataturako 49 behargin erabiltzen ditu udalak.

2019a urte garrantzitsua izango da Durangorentzat, organikoaren bilketa martxan ipiniko duelako. Aurrez aipatutako kontratua berritu du, eta materia organikoa biltzea da baldintza berrietako bat. %42ko birziklapen tasa dutela kalkulatu dute -Garbiguneko datuak kontuan hartuta-, eta organikoagaz handitzea espero dute. 2020an %60ra heltzea dute helburu. Aitziber Irigoras alkateak organikoaren sailkapenean parte hartzera animatu ditu durangarrak.

Aipagarria da durangarren %56 organikoa bereizten hasteko prest agertu zirela udalak duela zenbait hile egindako inkestan. Hondakinen bilketarako zerbitzua hobetzeko iritzia jasotzea zen asmoa, eta 3.000 inkesta egin zituen etxerik etxe. Birziklapen orokorraz galdetuta, %66k zioen nahikoa sailkatzen dutela etxean; %20k guztia; %9k gutxi eta %5ek ezer. Birziklatzen dutenen %90ek ingurumenarekiko kontzientziaioagatik egiten dute.

Berriz eta Otxandio

Aitzindariak denboran eta eremuan

Herri txikiagoak dira Berriz eta Otxandio, baina organikoaren bilketan badute zer kontatua. Biak Amankomunazgotik kanpoko udallerriak, Berrizek bere zerbitzuekin eta hitzarmenekin kudeatzen du hondakinen gaia, eta Otxandio Arabako mankomunitate baten bidez. Berriz izan zen organikoaren ildoan sartu zen eskualdeko lehen herria, 2012an, konpostajeagaz lotutako esperientzia pilotu herriko batzuen ostean. Berriziklatu izeneko kanpaina hasi, eta Berrizburun konpostaje planta eraiki zuten. Organikoa aterik ate batzen hasi ziren lehenik, eta gero edukiontzia ere ipini zituzten kaleetan. 2017an, 56.699 kilo batu zituztela kalkulatu dute udal arduradunek.

Otxandioren kasuan, hiru urte dira organikoa bereizteko proektuari ekin ziotenetik. Herrian berdegune ugari dituztela jakinda, auzokonposta eta auto-

konposta egitea erabaki zuten. Proba moduan auzo-konpostagailu bat ipini zuten, eta ondo funtzionatzen zuela ikusita, egitasmoa hedatu zuten. Gaur egun zazpi auzo-konpostagailu daude kalean ezarrita, bakoitzean 18-25 familiak uzten dituztelarik hondakinak. Guztira 130 bat familiak parte hartzen dute, otxandiarren herena gutxi gorabehera. Norbere ortuetan autokonposta lantzen dutenak gehituta, Otxandioko biztanleen %40 dabil organikoa birziklatzen. Datu benetan esanguratsua izan arren, horregaz konformatu ez, eta %70era ailegatzeko esperantza dute udalean.

 Zabalgarbiko errauskailua.

Mallabia

Gipuzkoako zaborrik ez

Bizkaia izan arren, Gipuzkoako Debabarrenako mankomunitateagaz gestionatzen du Mallabiak hondakinen atala. Organikoaren kasuan, auzo-konposta sustatzen dute, eta aurten kontainer marroiak ere ipini dituzte. Herrian sortzen diren zabor edo hondakinak Gipuzkoara joaten dira eta, begira zelakoa den bizitza: herria Gipuzkoako hondakinen helmuga bihurtzeko zorian egon da aurten.

 Auzo konpostajea Mallabian.

Gure ekialdera dagoen herrialdean, hondakinak kokatzeko duten arazoa konpondu asmoz errauskailua eraikitzen ari dira, Zubietan. Baina, hori amaitu bitartean, 60.000 tona errefusa nonbaitera bidaltzeko beharra dute. Gipuzkoako Aldundiak lehiara atera zuen zerbitzua, eta Mallabiko Betearte zabortegia zen aurkeztutako hautagai bakarra. Albistea jakin zenean, kezka sortu zen herrian, eta udalak proiektuaren aurka presioa egin zuen, EAJ eta EH Bildu alderdiek bat eginda eta Igor Agirre alkate jeltzalea buru zela. Azkenean, Bizkaiko eta Gipuzkoako aldundiak akordiora heldu ziren hondakinak Mallabira ez ekartzeko; zati bat Bilboko Zabalgarbiko errauskailuan jasoko dute eta bestea Mutiloan.

Berez ez da hiri hondakinak jasotzeko leku bat Betearte isurtegia, arrisku bako hondakinentzako baizik. Hala ere, hori egin ahal izateko baimena eskatu zuen Eusko Jaurlaritzan. EH Bilduk salatu du zabortegien arloan mundu mailan lan egiten duten lau enpresa handi daudela Betearteren atzean, eta horietako bi Urbaser eta FCC direla, Zubietako errauskailuaren eraikuntzan dabiltzanak hain zuzen ere.